

Kadına Yönelik Şiddetin İlişkisel Kültürel Teori Bağlamında Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla Ele Alınması

Addressing Violence Against Women with a Social Work Perspective in the Context of Relational Cultural Theory

 Melike Yalçın¹

¹Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon

ÖZ

İlişkisel kültürel kuram postmodern kuramlardan olup, kadınların psikolojik gelişiminde diğer insanlarla kurdukları ilişkilerin niteliğinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bu kuram, kadına yönelik şiddet vakalarında anlamlı ve sürdürülebilir bir değişim oluşturma potansiyeli nedeniyle daha fazla kabul görmektedir. Şiddete maruz kalan kadınlarla ilişkisel kültürel kuram temelindeki çalışmalar ile kadınların deneyimlerini daha rahat aktarmasına, ilişkilerinde sağlıklı bağlantılar kurmasına destek olunmaktadır. Empati, karşılıklı güçlendirme ve iş birliğine dayalı vurgusuyla birlikte şiddete maruz kalan kadınlara destek noktasında önemli bir temel sunmaktadır. Çalışmalar, ilişkisel kültürel kuramın, şiddete maruz kalan kadınların dayanıklılıklarını arttırdığını ve güçlenmesini sağladığını ortaya koymaktadır. Bu kapsamda bu çalışma ilişkisel kültürel kuramın temellerine ve kadına yönelik şiddet bağlamındaki yaklaşım ve açıklamalara sosyal hizmet perspektifiyle yer vermektedir. Kadınların güçlendirilmesi ve sağlıklı ilişkiler kurması yönündeki etkisiyle birlikte uygulamada dikkate alınması gerekenler açıklanmaktadır.

Anahtar sözcükler: Kadına yönelik şiddet, ilişkisel kültürel kuram, sosyal hizmet

ABSTRACT

Relational cultural theory is one of the postmodern theories and emphasizes the importance of the quality of the relationships with other people in women's psychological development. This theory is more widely accepted for its potential to bring about meaningful and sustainable change in cases of violence against women. By working with women who have been subjected to violence on the basis of relational cultural theory, women are supported to convey their experiences more easily and to establish healthy connections in their relationships. Empathy, with its emphasis on mutual empowerment and cooperation, provides an important basis for supporting women who have experienced violence. Studies show that relational cultural theory increases the resilience and empowerment of women who have been subjected to violence. In this context, this study includes the foundations of relational cultural theory and approaches and explanations in the context of violence against women from a social work perspective. The impact on women's empowerment and healthy relationships is explained, as well as what needs to be taken into account in practice.

Keywords: Violence against women, relational cultural theory, social work

Giriş

İlişkisel kültürel kuram kişilerarası ilişkilerin insan gelişimi ve iyileşme sürecindeki önemli rolünü vurgulayan, kanıta dayalı terapötik bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır (Frey 2013, Gomez 2020). Bu yaklaşım özünde, bireylerin birbirleriyle kurdukları ilişki ve bağlantılar sayesinde büyüyüp geliştikleri perspektifine sahip yeni bir modeldir. Yaşam süreci boyunca bireylerin insan ilişkileri yoluyla geliştiğini varsaymaktadır (Jordan 2022). Öte yandan söz konusu kuram profesyonel ve danışan arasında gerçek, empatik ve güçlendirici ilişkiler geliştirmenin önemini altını çizmektedir (Kelly 2011). İlişkisel kültürel kuramın teorik temelleri, psikolojik gelişimin temelde kişilerarası ilişkilerin niteliğinde olduğunu öne süren Jean Baker Miller ve arkadaşlarının araştırma ve çalışmalarına dayanmaktadır (Frey 2013).

Postmodern kuramlardan olan ilişkisel kültürel kuram, kadın çalışmalarında önemli bir yerde durmaktadır. Kadın çalışmaları alanı, sosyal hizmet disiplininin de çalışma konularından olup, kadınların toplumda karşılaştıkları zorlukları ve deneyimlerini ele alma noktasında uzun bir geçmişe sahip disiplinler arası bir alandır.

Söz konusu disiplinlerin kesişim noktasında yer alan araştırmacılar ve profesyoneller, toplumdaki dezavantajlı gruplarla çalışmada toplumsal cinsiyet, ırk, sınıf ve diğer sosyal kimliklerin etkileşimini açıklamaya çalışmışlardır (Hancock 2007). İlişkisel kültürel kuram, sosyal hizmet uygulamaları için uygun bir yaklaşımdır. Özellikle dezavantajlı gruplar gibi farklı danışan gruplarıyla çalışırken kültürel bağlam, kişilerarası dinamikler ve güç yapıları arasındaki ilişkileri değerlendirme odağı ile sosyal hizmetin ilgilendiği konuları içermektedir (Comstock ve ark. 2008).

Bununla birlikte kadına yönelik şiddet programlarına ilişkisel kültürel kuram dahil edilerek şiddete maruz kalan kadınlara yönelik daha kapsamlı ve etkili bir destek sisteminin sağlanabileceği aktarılmaktadır. Şiddet, kadınları güçsüzleştirmekte ve dayanıklılıklarını zayıflatmaktadır. İlişkisel kültürel kuram, uzun süreli güçlendirme ve dayanıklılık oluşturmaya odaklanması nedeniyle kadına yönelik şiddet çalışmalarında sürdürülebilir bir değişim oluşturma potansiyeli nedeniyle daha fazla kabul gören bir yaklaşımdır (Lloyd-Hazlett ve ark. 2016).

İlişkisel kültürel kuram ilişkilerdeki bağlantıların bireysel gelişim ve iyileşmedeki önemini vurgulaması nedeniyle kadına yönelik şiddet konusunda güçlü bir çerçeve sunmaktadır. Kadına yönelik şiddet müdahale programlarına ilişkisel kültürel kuram dahil edilerek, kadınların deneyimlerini daha rahat aktarması, ilişkilerinde sağlıklı bağlantılar kurması yönünde güvenilir ve destekleyici bir ortam oluşturulmasında önemli bir yerde durmaktadır. Söz konusu kuram, empati, karşılıklı güçlendirme ve iş birliğine dayalı vurgusuyla birlikte şiddete maruz kalan kadınlara destek olmada güçlü bir temel sunmaktadır (Comstock ve ark. 2002). Öte yandan ilişkilerin niteliğine odaklanan bu modelin özellikle istismara maruz bırakılan kişiler için oldukça uygun olduğu ifade edilmektedir (Banks 2006).

Bilindiği üzere şiddet tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yaygın bir sosyal sorundur. Sonuçları bakımından kadınların ruh sağlığını olumsuz etkilemekte, hem bireysel hem toplumsal açıdan işlevsizleşmeye yol açmaktadır. Bu kapsamda kadına yönelik şiddet çalışmalarında uluslararası literatür ve uygulamalarda yer verilen yeni kuramsal yöntemlerin Türkiye açısından da ele alınması yararlı görülmektedir. Postmodern kuramlardan biri olan ilişkisel kültürel kuramın bu perspektif ile sahada daha çok kullanılması ve ilgili literatürde yer alması gerektiği değerlendirilmektedir.

Türkiye’de ilişkisel kültürel kuramın kadına yönelik şiddet bağlamında spesifik olarak ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte flört şiddeti kapsamında ilişkisel kültürel kurama dayalı bir psikoeğitim çalışmasının etkilerinin değerlendirildiği bir çalışma ile (Gündüz 2019) ilişkisel kültürel kuramın Türk kültürü açısından incelenmesine yönelik bir derleme bulunmaktadır (Yam 2021). Bu çalışmada ise ilişkisel kültürel kuramın temelleri ve kadına yönelik şiddet bağlamındaki uygulama ve açıklamalarına yer verilmektedir. Kadınların güçlendirilmesi sürecindeki etkisiyle birlikte uygulamada dikkate alınması gerekenler açıklanmaktadır.

İlişkisel Kültürel Kuram

İlişkisel kültürel kuram, Miller’ın (1976) Yeni Bir Kadın Psikolojisine Doğru (Toward a New Psychology of Women) isimli kitabında bahsedilen (Comstock ve ark. 2002), daha sonra Jean Baker Miller, Irene Stiver, Alexander Kaplan, Judy Jordan ve Janet Surrey’in geleneksel insan gelişimi ve psikoterapi modellerini yeniden kavramsallaştırmaya başlayan bir kuramdır. Miller (1976) toplumsal cinsiyet ve güç eşitsizlikleri ile bunların toplumsal yapılar ve kadınların ruh sağlığı ve refahıyla bağlantısını tanımlamıştır (Oakley 2013). Bununla birlikte 1978 yılında Miller, psikodinamik kuramların kadınların deneyimlerini yanlış yansıttığını öne sürmüştür. Burada kadınlara zayıflık olarak atfedilen yönlerin aslında kadınların güçlü tarafları olabileceğini tartışmıştır (Jordan 2022). Bu çalışmaları Stone Merkez kuramı ve “ilişkide benlik” ya da terapinin “ilişkisel modeli” olarak adlandırılan kavramlar üzerindeki çalışmalar izlemiştir. Daha sonra ilişkisel kültürel kuram ortaya çıkmıştır. Söz konusu kuram kişilerarası dinamiklere ilişkisel bir açıdan yaklaşmaktadır (Comstock ve ark. 2002).

İlişkisel kültürel kuramda kadınlarla birlikte erkeklerin de bebeklik döneminde bakım verenleriyle ilişkilerinin yanı sıra ırk, kültür, cinsel ve ekonomik, sosyo-politik bağlarla ilişkisi de değerlendirilmektedir. Böylece sayılan toplumsal unsurların hem kadınlar hem de erkeklerin üzerindeki etkisi merkeze konulmuştur. Klasik kuramlar genellikle danışanların yardıma ve bakıma muhtaç bir bireyden kendine yeterli hale gelen bağımsız bir yetişkin haline gelmesine odaklanmaktadır. İlişkisel kültürel kuram ise bu perspektiften ayrı olarak bireylerin yaşam süreci içerisinde insanlarla kurdukları ilişkiler sayesinde gelişip büyüyeceklerini vurgulamaktadır (Jordan ve Dooley 2000). Bununla birlikte tekniğe odaklanmaktan çok tutum, davranış ve yaklaşımlardaki değişim ve bakış açısı temel alınmaktadır. Bu noktada önem verilen şey hem danışanın hem de profesyonelin

karşılıklı ilişkisinde saygının yanında değişime açık olma, empati ve güçlendirmenin deneyimlenmesi ve danışanın da bunu fark etmesidir (Jordan 2022).

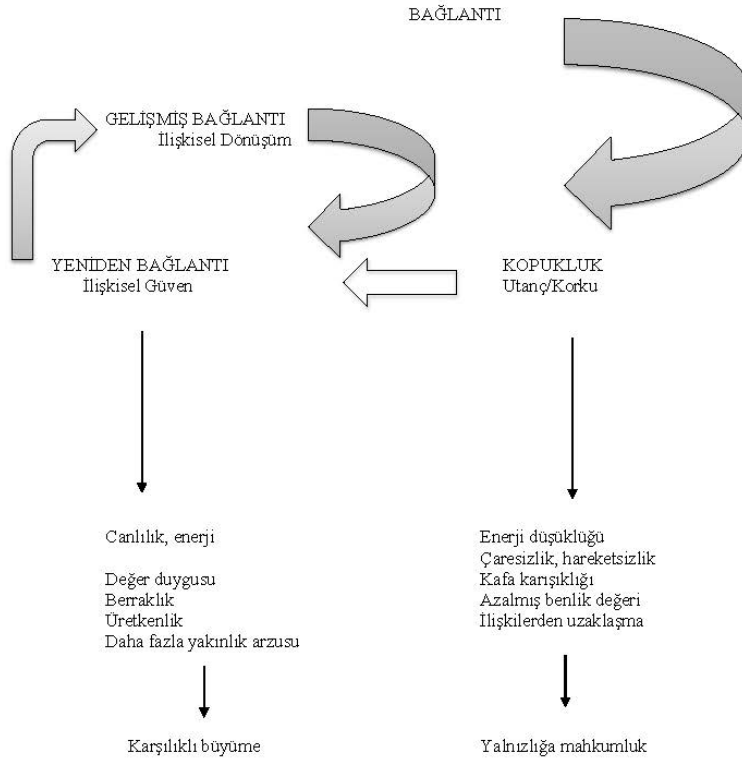
İlişkisel kültürel kuram insan gelişimine dair geleneksel modelden özerklik ve bireyselleşme kapsamındaki duygusal olgunluğu temel almaktadır. Bu modele göre sağlıklı duygusal gelişim aşamalarında karşılıklık ve bağımsızlık önemli bir yerde durmaktadır (Lloyd-Hazlett ve ark. 2016). Karşılıklık, empatiyi ifade eden bir kavram olarak ele alınmaktadır. Bu, aynı zamanda birbirinin duygu ve düşüncesini anlayabilme becerisidir. Burada her iki kişinin birbirini anlaması ve olduğu gibi kabul etmesi söz konusudur (Işık Terzi ve Ergüner Tekinalp 2013).

İlişkilerin bireylerin gelişimi için önemli olduğundan hareketle karşılıklı empati ve güçlenme ile çatışmaların yapıcı bir şekilde ele alınmasına vurgu yapılmaktadır (Jordan 2000). Bu kuram aşağılanma, utanç, yalnızlık gibi durumların bireyde acı çekmeye neden olacağını ileri sürmektedir (Jordan 2001). Bununla birlikte ilişkilerde her iki tarafın katkısının sağlandığı, gücün eşit paylaşıldığı ve otantikliğin korunduğu bir yapının sağlıklı olduğundan bahsedilmektedir (Jordan ve Dooley 2000).

İlişkisel Kültürel Kuramda İlişkilerin Önemi

İlişkisel kültürel kuramda işlevsel ve sağlıklı insan ilişkilerinin psikolojik işlevsellik ve sağlamlık açısından önemine vurgu yapılmaktadır. İnsanların bir ilişki içerisinde gelişip büyüebilecekleri, üretkenlik kazanacakları ifade edilmektedir (Yam 2021). Bu kuramda bireylerin başkalarıyla ilişki kurma arzusunda olduklarına dair bir yönelimin bulunduğu bahsedilmektedir. Kurulan bu ilişkide ise alma verme dengesi önemli olup, insanlar çoğunlukla alma verme dengesinin kurulduğu ilişkilere yönelmektedir (Jordan 2022). Öte yandan söz konusu yaklaşım ilişkilerin dinamiğinin kavramsallaştırılması için bir model sunmaktadır. Bu nedenle geleneksel kuramlara alternatif olarak ortaya çıktığını belirtmek mümkün olmaktadır. Kurama göre ilişkilerin sağlıklı gelişimi için bazı özelliklerin bulunması gerektiğinden söz edilmektedir. Bunlar:

1. Canlılık ve enerji
2. Değer duygusu
3. Berraklık
4. Üretkenlik ve
5. Daha fazla yakınlık arzudur (Jordan ve Dooley 2000).

Şekil 1. Bağlanma ve kopukluk döngüsü (Işık Terzi ve Ergüner Tekinalp 2013)

Şekil 1’de gösterilen bağlanma ve kopukluk döngüsünde ifade edilen canlılık, değer, berraklık, üretkenlik ve yakınlık arzusu yaşanmadığında bireyler kendilerini yalnız, değer duygusu azalmış ve soyutlanmış hissedebilir.

Tablo 1. Gelişimi teşvik eden ilişkiler	
Gelişimi teşvik eden ilişkiler	Gelişimi teşvik eden ilişkilerin yokluğu
Canlılık, enerji	Zor deneyimlerde yalnız kalmaktan dolayı daha az bağlı ve daha çok yalnız hissederek canlılıkta azalma duygusu
Değer duygusu	Öz değerde azalma
Berraklık	İlişki içinde daha fazla kafa karışıklığı, bireyin kendisi ve diğerleri hakkında daha az şey bilmesi
Üretkenlik	İlişkide eyleme geçememe ya da bireyin duygularından uzak davranışlarda bulunması
Daha fazla bağ arzusu	Diğer insanlardan uzaklaşarak yalnızlığın, duygusal tecritin artması

Tablo 1’de Işık Terzi ve Ergüner Tekinalp (2013) tarafından aktarılan gelişimi teşvik eden ilişkiler ve bu ilişkilerin yaşanmaması durumunda ortaya çıkabilecek durumlar aktarılmaktadır.

Kurama göre ilişkilerde bazı kavramlar öne çıkmaktadır. Bağlantı, empati ve güçlendirme söz konusu kavramlardır. Bağlantı, ilişkilerdeki empati ve güçlendirmenin karşılıklı korunması olarak ifade edilmektedir (Jordan 2001). Empati, her iki tarafında birbiriyle ilgilendiği ve diğerine yanıt verdiği ilişkilerde meydana gelmektedir. Empati aynı zamanda bir karşılıklık durumunu ifade eder. Karşılıklı önemseme ve duyarlılık bu noktada dikkat edilmesi gereken faktörlerdendir (Jordan 2022). Karşılıklı güçlendirme ise aktif destekleyici ve diğerini önemseyen bir ilişki yapısını ifade eder. Otantikliğe dayalı bir ilişkide kişisel gelişim, kişilerarası ve toplumsal destek ve güçlendirme hissedilmiş olur (Miller ve Stiver 1997).

İlişkisel kültürel kuramda bağlantı ve empati noktasında profesyonel-danışan ilişkisinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Profesyonelin, danışanın aktardıklarının kendisi için önemli olduğunu yansıtması beklenmektedir (Jordan 2000). Bununla birlikte, danışanın da profesyonelin söz konusu yaklaşımını fark etmesi ve bu yönde empati geliştirmesi beklenir. Böylece danışanda profesyonel ilişki içerisinde yeterlilik ve etki duygusunu hissedecektir. Burada danışan diğer insanlarla bağlantıları koparmak yerine bağlantı kurmanın önemini kavrayabilir. Halihazırda takılıp kaldığı durumu değiştirebilme kabiliyetine de sahip olarak büyüme ve gelişmeyi başarabilmektedir (Jordan 2022).

Bağlantısızlık kavramı ise bireyin kendini ilişkiden çekmesi ve soyutlaması olarak ifade edilmektedir. Genellikle algılanan ya da gerçek bir dışlanma ve değersizleştirilme deneyimlerinden kaynaklanır (Lloyd-Hazlett ve ark. 2016). İnsan ilişkilerinde pek çok bağlantısızlıkla karşılaşmakta olup, çeşitli düzeylerde gerçekleşebilmektedir. Söz konusu bağlantısızlık durumu ilişkilerdeki küçük yanlış anlamalardan kaynaklanabileceği gibi, tekrarlanan davranış şeklinde de ortaya çıkabilir. Söz konusu bağlantısızlık, fiziksel ya da cinsel şiddet, ısrarlı takip, manipüle edici ya da zihinsel ve duygusal olarak incitici davranışlar, duygusal ihmâl, utanç, aşağılama ve ayrımcılık şeklinde de olabilir. Bağlantısızlık, özellikle güç eşitsizliğine dayalı şiddet gibi durumlarda daha acı verici olabilmektedir (Brown McGriff ve Speedlin 2017).

İlişkisel Kültürel Kuramın Diğer Kuramlarla İlişkisi

İlişkisel kültürel kuramın diğer kuram ve yaklaşımlarla farklılaşan ve kesişen bazı yönleri bulunmaktadır. Öncelikle pek çok klasik kuram sorunları kişiselleştirme ve bireysel düzeyde patolojikleştirmeye dayalıdır. Bu gibi kuramsal yaklaşımlarda sorunlar çoğu zaman bireysel eksiklik temelinde ele alınmaktadır. Bununla birlikte klasik yaklaşımların beyaz, orta sınıf, ataerkil, batılı, erkek ve heteroseksüel gibi belirli özellikleri olan kişileri kapsayan bir çerçevesi bulunmaktadır. Klasik kuramların cinsiyet, ırk, sınıf vb. yapısal faktörler ve ilişkilerdeki bağlantı konusunu dikkate alan bakış açısı bulunmadığından, kapsamının sınırlı olduğu ifade edilmektedir (Devis ve Aronoff 2021).

Diğer kuram ve yaklaşımlar toplumsal cinsiyet perspektifinden uzak ve kadın merkezli olmadığı için eleştirilmiştir (Oakley ve ark. 2013). İlişkisel kültürel kuram, postmodern kuramlardan olup, klasik yaklaşımların aksine kadınların temel gelişimsel ihtiyaçlarının erkeklerinkinden farklı olduğunu ve söz konusu ihtiyaçların baskın erkek egemen modellerdeki ihtiyaçlar kadar önemli olduğunu açıklamaktadır. Kadınların psikolojik gelişiminde diğer insanlarla kurdukları ilişkilerin niteliği önemlidir. Bu nedenle kadınların sahip olduğu ilişkilerin niteliğini ele almak ve değerlendirmek gerekmektedir (Shepard 2005). Bu kapsamda feminist yaklaşımla kesişen pek çok yönü bulunmaktadır. Güç farklılıkları, eşitliğe dayalı ilişkilerin önemi ve kadınların güçlendirilmesini sosyo-kültürel bağlamlarda ele alması söz konusu kesişim noktalarındandır (Oakley 2013). Her ne kadar feminist kuram çerçevesinde gelişmiş olsa da toplumsal cinsiyet rollerini irdelemesi ve gelişim

ihtiyacına alternatif bir bakış açısı getirmesi nedeniyle yalnızca kadınlar için değil, aynı zamanda erkekler için de uygun bir kuram olarak değerlendirilmektedir. Toplumsal olarak erkeklik rolleri, duygulardan kaçınmayla şekillenmektedir. Bu kaçınma beraberinde erkeklerin kendilerini daha yalnız ve çaresiz hissetmelerine neden olmakta ve bu rol altında ezilmelerine yol açabilmektedir (Işık Terzi ve Ergüner Tekinalp 2013).

Klasik kuramlar genellikle danışanı yardıma ve bakıma muhtaç bir bireyden, kendine yeterli hale gelen bağımsız bir yetişkin durumuna getirmeye odaklanmaktadır. Ancak ilişkisel kültürel kuramda müdahale sürecinde profesyonel ve danışanın işbirliğinin önemi vurgulanmaktadır (Gomez 2020). İlişkisel kültürel kuram danışanı merkeze alan (Quinn 2013) bireylerin kişilerarası ilişkilerinde bağlantı, karşılıklı empati ve güçlenme duygusuyla birlikte geliştiklerini öne süren bir model olarak Kişi Merkezli Yaklaşım ile de örtüşmektedir (Kelly 2011).

İlişkisel kültürel kuramın diğer kuram ve yaklaşımlardan ayrılan yönlerinden bir diğeri de insan sorunlarına toplumsal bağlamda yaklaşmasıdır (Yıldız Yüksel 2023). Farklı kültürlere sahip bireylerle çalışmada da işlevseldir. İlişkisel kültürel kuram, toplumda ötekileştirilmeye maruz kalan grupların yaşamış olduğu dışlanmayı mesleki müdahale sürecinde ele almaktadır. Bu ise kuramın çok kültürlülük ve sosyal adaleti temel alan bir bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir (Shepard 2005, Brown McGriff ve Speedlin 2017). İlişkisel kültürel kuram kişisel, kişilerarası ve sosyo-politik bağlamlarıyla kadınların olumlu gelişimini etkileyen cinsiyetçilik, ırkçılık, ayrımcılık gibi yapısal bir takım faktörlerin de etkisini ortaya koymaktadır (Teater 2020). Tabakalaşmaya dayalı sosyal yapılardaki güç dengesizlikleri, baskı ve marjinalizasyon, bireylerin toplumdan soyutlanmasıyla sonuçlanmaktadır ve birey, grup ve toplum ilişkilerinde bağlantısızlıklara neden olmaktadır. Bu nedenle sosyal yapılardaki üstünlük, marjinalizasyon ve adaletsizlikler doğrudan bireylerin psikolojik gelişiminde etkiye neden olmaktadır. Çokkültürlülük ve sosyal adalet konularını ele alması bakımından ilişkisel kültürel kuram marjinalleştirilen grupları etkileyen sorunlara bakışı kapsamında diğer geleneksel kuramlardan ayrılmaktadır (Miller ve Stiver 1997).

Tablo 2. İlişkisel Kültürel kuramın diğer kuramlarla benzeyen yönleri	
Kuram	Benzerlik
Kişi merkezli yaklaşım	Danışan odaklılık, Müdahale sürecinde empati ve işbirliği, Mesleki ilişkide hiyerarşik yapıdan uzaklık
Feminist yaklaşım	Kadını odak alan bakış açısı Toplumsal cinsiyet ve güç eşitsizliklerini dikkate alma Kadının güçlenmesi
Güçlendirme yaklaşımı	Mesleki ilişkide hiyerarşik yapıdan uzaklık Danışanın güçlü yönleri ve deneyimlerine verilen önem
Baskı karşıtı uygulama	Toplumdaki güç yapılarını dikkate alma İrk, cinsiyet, cinsel yönelim vb. farklılıkları ele alan yaklaşım Dezavantajlı gruplar Çokkültürlülük ve sosyal adalet gibi toplumsal yapıların danışanın işlevselliğine olan etkisi
Şema terapi	Yaşamın erken dönemlerindeki ilişki deneyimlerinden oluşan örüntüler, inanç kalıpları

Tablo 2.'de ilişkisel kültürel kuramın diğer kuram ve yaklaşımlarla olan benzer noktaları kısaca gösterilmektedir. Bir bütün olarak bakıldığında hem bireysel sorunlara yaklaşımındaki farklılık, hem de diğer kuramlarla benzer yönleri bakımından ilişkisel kültürel kuramın oldukça zengin ve kapsamlı bir içeriğe ve yaklaşıma sahip olduğu değerlendirilmektedir.

İlişkisel Kültürel Kuram ve Sosyal Hizmet Perspektifi

Sosyal hizmet mesleğinin sosyal, ekonomik ve ruhsal sorunları bulunan grupları önceleyen bir bakış açısı bulunduğundan ilişkisel kültürel kuram sosyal hizmet için önemli bir yerde durmaktadır (Tseng 1999). Sosyal hizmet uzmanları, ilişkisel kültürel bir yaklaşım kapsamında danışanların deneyimleri ve bakış açıları hakkında içgörü geliştirebilir ve kültürel bağlama göre müdahaleler tasarlayabilir (Kolivoski ve ark., 2014). Bu yaklaşımı uygulamak, sosyal hizmet uzmanlarının kendi kültürel önyargılarının da farkında olmalarını, proaktif bir şekilde müracaatçılarının kültürel geçmişleri, gelenekleri ve yaşadıkları deneyimler hakkında kapsamlı bir anlayış geliştirmelerini ve her bireyin kendine özgü ihtiyaçlarına göre kültürel açıdan duyarlı ve empatik müdahaleler uygulamalarını gerektirir. Ayrıca, sosyal hizmet uzmanları ırksal, etnik ve sosyo-ekonomik eşitsizlikleri sürdüren güç yapılarını, sistemik eşitsizlikleri ve kurumsal engelleri eleştirel bir şekilde incelemeye ve sosyal adaleti, eşitliği ve kapsayıcı uygulamaları teşvik eden politika ve uygulama değişikliklerini savunur. Sosyal hizmette ilişkisel kültürel kuramın uygulanması, farklı kültürel inançlara, değerlere ve yardım arama kalıplarına sahip

olabilen çeşitli müracaatçıların ruh sağlığı gereksinimlerini karşılamak için uygundur (Asnaani ve Hofmann 2012).

İlişkisel kültürel kuramda toplumsal yapılarıdaki ötekileştirme pratikleri değerlendirilmektedir. Irkçılık, cinsiyetçilik, homofobi gibi önyargılar, özünde bireysel ve toplumsal bağlantısızlıklara yol açmaktadır. Kadınların da dahil olduğu ancak yalnızca kadınlarla sınırlı olmayan gruplar üzerindeki güç ve baskının etkileri bu kuramda değerlendirilmektedir. Bu ise ilişkisel kültürel kuramın sosyal adaletle olan ilişkisine karşılık gelmektedir (Jordan 2022). Bu açıdan söz konusu kuramın, bir insan hakları ve sosyal adalet mesleği olan sosyal hizmetle olan kesişimselliğini görmek mümkündür.

İlişkisel kültürel kuram, bireylerin ve toplumların kültürel yapılarını anlamının ve müdahale sürecine entegre etmenin önemini vurgulayan bir yaklaşımdır. Bu model, bireylerin ruhsal sağlığının büyük ölçüde ilişkileri ve içinde buldukları kültürel çevreler tarafından şekillendirildiği bakış açısına sahiptir. Bireylerin kişisel gelişimini destekleyen ilişkilere yönelik bir isteğe sahip olduğunu ve psikolojik refahın bu tür ilişkilere girme kapasitesine bağlı olduğunu öne sürer (Comstock ve ark. 2008). Ayrıca, güç dinamiklerini, eşitsizlikleri ve marjinalleştirilmiş irksal ve etnik grupların gerçekliklerini anlamının önemini altını çizmesi açısından da sosyal hizmet uygulaması için önemli bir yeri bulunmaktadır (Campbell 2017). Bu çerçevede söz konusu kuramın sosyal hizmet meslek ve disiplini açısından da önemli bir yerde durduğundan bahsedilebilir. Sosyal hizmet birey ve toplumun refahını önceleyen, sosyal işlevselliği artırmaya yönelik sosyal adalet ve insan hakları mesleği olarak öne çıkmaktadır. Sosyal hizmette dezavantajlı gruplar lehine toplumdaki güç ve baskıya karşı çıkma ve söz konusu gruplar adına savunuculuk yaparak sosyal adaletin sağlanması bulunmaktadır. İlişkisel kültürel kuramda sosyal hizmet uzmanı, danışanın yaşamıyla ilgili ilerlemesinde çevresi ile olan bağlantısını sağlamayı kolaylaştırmaktadır. Müdahale sürecinin temel hedefi ise kişinin yaşamındaki insan ilişkilerindeki bağlantısızlıkları fark etmesini ve bunları anlamlandırarak değiştirmesini sağlamaktır (Jordan 2001). Bu noktada ilişkisel kültürel kuramın temelinde danışanın yaşamı ile çevre bağlantısını kurması, sosyal hizmet ile olan yakınlığını kavramsallaştırma adına önemli görülmektedir.

Kadına Yönelik Şiddet Bağlamında İlişkisel Kültürel Kuramı Anlamak

Şiddet, insan eliyle oluşturulan travmatik durumlardan biridir (Anyikwa 2016). Travma ise kişinin tehdit olarak algıladığı ve yeterli başa çıkma mekanizmalarını kullanamadığı özlü durumlardır. Bununla birlikte insan eliyle oluşturulan istismar ve şiddet ise ilişkisel olarak en yıkıcı durumlardan biri olarak adlandırılmaktadır. İnsan eliyle gerçekleştirilen ilişkisel istismar türlerine çocukluk dönemi ihmal ve istismarı, aile içi şiddet örnek olarak verilebilir (Gómez 2020). Bununla birlikte bilinen ve güven duyulan kişilerden gelen her türlü istismar, ihmal ve şiddetin olumsuz etkileri, kişi üzerinde çok daha derin ve yıkıcı izler bırakabilmektedir. Kişi üzerinde “Bu kişi beni incitti, tüm insanlar beni incitecek” gibi bir genelleme oluşturabilir. Travmaya maruz kalınan dönemde güvenli bir ilişkiye sahip olup olmamak ise travmanın uzun süreli olumsuz etkilerini bertaraf etmek açısından belirleyici olmaktadır (Banks 2006). Daha öncede ifade edildiği üzere ilişkisel kültürel kuram bireylerin iyilik halinin sağlanmasında, ilişkilerin önemli olduğundan bahsetmektedir. Bu yaklaşım, insan ilişkilerindeki karşılıklık ve birbirine bağlılığın ruh sağlığına etkisine odaklanmaktadır. Kadına yönelik şiddet bağlamında ele alındığında ilişkisel kültürel kuramın istismar ilişkilerindeki dinamikleri anlamak için bir çerçeve sunduğunu belirtmek mümkündür (Lloyd-Hazlett ve ark. 2016, Brown McGriff ve Speedlin 2017).

İlişkisel kültürel kuramın kullanıldığı şiddet vakalarıyla çalışırken temel odak, ilişkilerdeki sağlıklı bağlantıları tanımlamak ve söz konusu bağlantıların kurulmasını teşvik etmekle başlamaktadır. Bununla birlikte, şiddete maruz kalan kadının ilişkilerindeki örüntüleri ve imgeleri keşfetmesini sağlamaya çalışarak, büyüme ve gelişmeyi destekleyen yapıları öğrenmesi hedeflenmektedir (Brown McGriff ve Speelin 2017). Bununla birlikte söz konusu kuramda ilişkilerdeki çatışmalar gözardı edilmez. Burada çatışmaların etkili bir şekilde değerlendirilmesi ve üzerinde çalışılması gerektiği düşünülür. Bu sayede, değişim pratiğinden yola çıkılarak büyüme de sağlanmış olur. Ancak burada bahsedilen çatışma; şiddet, baskı ya da saldırganlığı içeren bir çatışma değildir. Öte yandan bu kuramda her türlü güç, tahakküm ve baskıya maruz bırakmanın profesyonel müdahalede ele alınması gerektiğinden bahsedilmektedir (Jordan 2022). İlişkisel kültürel kuram söz konusu travma oluşturabilecek sorunlardan kişinin kurtulma çabasını da güçlü yanı olarak ele almaktadır. Bu noktada kişiyi güçlü yapan şey özünde yardım isteyebilme becerisi olarak öne çıkmaktadır. Yalnız kalmak, başka bir deyişle yardım isteyememek, ilişkisel kopmalara neden olur. Kişi yardım isteyip bir ilişki içinde geliştğinde bağlantıyı da böylece sağlayabilir. Bununla birlikte kurama göre sağlıklı ilişkiler bir sosyal destek mekanizması olarak ele alındığından kişinin gücünü fark etmesi noktasında da işe yaramaktadır (Jordan, 2013, Yıldız Yüksel 2023).

İlişkisel kültürel kurama göre insan ilişkilerinde yaşanan çeşitli kopukluklar, bağlantısızlıklar kişinin yalnızlaşmasına ve psikolojik sorunlar geliştirmesine neden olabilmektedir. Bu noktada sağlıklı ve işlevsel ilişkilerin ruh sağlığı açısından önemi vurgulanmaktadır. Yalnızca ilişki değil, ilişkilerin niteliğinin öneminden de bahsedilmektedir (Yıldız Yüksel 2023). Bu kuramda nihai amaç ilişkilerde bağlantı kurmak, bağlantısızlığın ise üstesinden gelmektir. Bağlantısızlık pek çok ilişkide meydana gelmektedir ancak tek başına zararlı olmadığını altı çizilmektedir. Bağlantısızlığın, üzerinde çalışılıp kişiler ilişki içerisinde saygı ve etki sahibi olduklarını kavrayıp düzeltmeye çalışırlarsa gelişimleri açısından yararlı olacağı vurgulanmaktadır. Bağlantı kopuklukları ise genellikle aşağılama, saygısızlık, istismar ve umursamazlıkla şekillenen kronik bir hal aldığına olmaktadır (Jordan 2022). Bu noktada şiddetin de bağlantısızlığın en önemli örneklerinden biri olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Şiddet sağlıklı ilişki örüntüsünün en bilinen ve en rahatsız edici örneğidir. Türü farketmeksizin şiddetin olduğu bir ilişkide her zaman psikolojik sağlamlıktan bahsedilmesi mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla şiddete maruz kalan kadınlar ile çalışırken sağlıklı ve işlevsel bir ilişkinin niteliği ve bunun hangi dinamikleri barındırdığı konusunun üzerinde durulması elzemdir.

Daha önce de vurgulandığı gibi, kadının benlik algısı ve kendine güveni, çoğunlukla çevresiyle kurduğu ilişkilerin niteliğine bağlı olarak değişmektedir. Koruyucu bir bağ ve ilişki içinde yetişmiş olmak, kadının olumlu benlik saygısı geliştirmesine, özgüven sahibi olmasına ve diğer insanlarla iyi ilişkiler geliştirmesine yardımcı olur. Böylece yakın ilişkilerinde şiddet, istismar, ihmal gibi durumlarla karşılaşan kadın, kendisinin ve ihtiyaçlarının farkında olarak gereken değişimi sağlayabilir. Kendine zarar veren ilişkilerde kalmak yerine ilişkinin dinamiklerini değiştirerek kendini korumayı başarabilir. Burada kadının kendi ihtiyaçlarını ön plana alması önemli bir rol oynamaktadır. Müdahalede kadının kendi ihtiyaçlarının önemi ile kendine zarar veren ilişkilerin farkına varması ve bunları değiştirme gücüne sahip olması noktasında destek sağlanabilir (Teater 2020).

İlişkisel kültürel kuramda güç dinamiklerini anlama, empati ve ilişkilerdeki büyümeyi destekleyici bir bakış açısı vardır. Kadına yönelik şiddet kapsamında düşünüldüğünde ilişkilerde empatinin, güç dengelerinin, potansiyel büyüme ve gelişmenin etkisini anlamayı sağlamaktadır. İlişkisel kültürel kurama göre bir tarafın diğerine güç uyguladığı ilişkilerde ilişkisel bağlantısızlıklar meydana gelmekte ve bireyin iyilik hali bu noktada kesintiye uğramaktadır. Hâlihazırda şiddet, bir güç ve kontrol aracıdır (Brown McGriff ve Speedlin 2017). Şiddet ve istismar ilişkisine maruz kalmak, kadınların güçsüz ve sessiz kalmasına ayrıca suçlu, çaresiz ve utanç duygularını hissetmesine neden olabilmektedir. Bununla birlikte şiddete maruz kalanlar diğer ilişkilerinde de bağlantıyı koparma ve sağlıklı ilişkiler kurma yönünde sorun yaşayabilirler. Şiddetin neden olduğu bu gibi ilişkisel bağlantısızlıkları deneyimleyen kadınlara destek olmada sağlıklı ilişki kurma yönündeki çalışmalara odaklanılmalıdır. Şiddet, bir ilişki içerisinde meydana gelmektedir, ilişkisel kültürel kuramda da ilişkilerdeki bağlantının önemi ile büyüme ve gelişmeyi destekleyici ilişki kurma dinamikleri ele alınmaktadır. Müdahalede şiddete maruz kalan kadının terapötik ilişki içerisinde iyileşmesi ve sağlıklı davranışları öğrenmesi hedeflenir. Bu kapsamda ilişkisel kültürel kuram büyümeyi hedefleyen ilişki ve bağlantıya yaptığı vurgu nedeniyle şiddete maruz kalan kadınlarla çalışmada öne çıkan bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir (Collins ve Dressler, 2008, Comstock ve ark. 2011, Brown McGriff ve Speedlin 2017).

İlişkisel bağlantısızlıklar bireylerin büyüme ve sağlıklı yaşam sürdürmesini engelleyici bir fonksiyona sahiptir. Bu durum, özellikle birinin diğeri üzerinde tahakküm ve güç kurma dinamiklerinin bulunduğu ilişkilerde görülmektedir (Jordan 2010, Brown McGriff ve Speedlin 2017). Bununla birlikte, bağlantısızlık kadınların kendileri ve diğerlerine ilişkin algılarında ilişkisel imgeleri içselleştirmelerine neden olmaktadır. Şiddete maruz kalan kadınlar genellikle şiddet içeren ve bağımlı ilişkileri devam ettiren ilişkisel imgeleri benimsemektedir (Miller ve Stiver 1997). Şiddet, özellikle ilişkisel gelişim için kalıcı bir şema haline geldiğinde kadının iyilik halinin bozulmasına neden olmaktadır. Şiddet ve istismar, şiddete maruz kalan kadın üzerinde failin güç ve hakimiyetini pekiştiren çeşitli duyguların oluşmasına neden olabilir. Bazen kadınlar geleneksel kadınlık öykülerini idealize ederek failin şiddet davranışını normalleştirebilmekte ve şiddete neden olan inançları içselleştirebilmektedir (Wood 2001).

Kadınların kendilik algısı kendilerine duydukları saygı, çevrelerinde bulunan ve onları etkileyen ilişkilere göre değişmektedir. Olumlu bir ilişki içinde var olan ve büyüyen kadınların benlikleri hakkında olumlu bir algı oluşmakta, diğer bireylerle ilişkilerinde kendine güvenmekte ve diğer insanlarla pozitif ilişkiler geliştirebilmektedir. Kadın, empatik olmayan tepki ya da anlayışsızlık durumunda ilişkiyi sonlandırabilir ya da bununla mücadele etmek için çeşitli stratejiler geliştirebilir (Brown McGriff ve Stacy 2017). Bunun tersi durumlarda ise kadın kendi ihtiyaçlarından çok, diğerlerinin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelmektedir. Böylece daha az otantik hale gelmekte, kendine saygısı azalmakta, pozitif büyüme ve gelişmesi aksamaktadır. Bu kapsamda ilişkisel kültürel kuramda kadının kendi ihtiyaçlarını karşılamasına yönelik farkındalık kazanmasının onu güçlendireceği varsayılmaktadır. Böylece kadının ilişkilerinde dayanıklılık geliştirmesi ve zarar verici ilişkilerle karşılaştığında ilişki dinamiklerini değiştirmesi kolaylaşacaktır (Teater 2020).

İlişkisel Kültürel Kuramın Şiddete Maruz Kalan Kadınlarla Çalışmada Kullanımı

Şiddete maruz kalan kadınlarla ilişkisel kültürel kurama dayalı çalışmaların temelini sağlıklı ilişkinin ne olduğu ve nasıl kurulacağı oluşturmaktadır. Ayrıca kadının ilişkisel imgeleri ve bağlantısızlıklarını tanıması sağlanır (Miller ve Stiver 1997). Müdahalede bağlantısızlık ve izolasyonu sona erdirip sağlıklı ilişki örüntülerini tanımayı ve bu tür ilişkiler kurmayı kolaylaştırmak üzerinde durulmaktadır. Kişinin içinde bulunduğu bağlantısızlık düzeyi yeniden bağlantı kurabilmesinde önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır (Banks 2006). Şiddete maruz kalan kadınlar için ilişkide güvenli bir bağ kurmak için duyulan yoğun özlem ile tekrar incitilme korkusu birlikte bulunmaktadır. Öte yandan şiddetin neden olduğu yalnızlık duygusu aynı zamanda çaresizlik duygusunu da oluşturabilmektedir. Şiddet ya da istismar deneyimi bulunan kadınlar yeni ilişkilerinde farklı tepkiler ortaya koyabilmektedirler. Yakınlaştıkları bir ilişkide korkup güvenli alanda kalabilmek için yeni ilişkilerden kaçabilmekte ya da kendini korumaya odaklanarak yakınlığa karşı savaşarak tepki gösterebilmektedir (Brown McGriff ve Stacy 2017). Bir diğer yanıt ise yeni ilişkisinde daha güçsüz hissetmek olabilir. Sağlıklı bir ilişki deneyimi olmayan kişiler, güven duyacakları kişileri tanımakta zorlanabilir ve kendini yeniden travmatize edecek ilişkiler içerisinde bulunabilir (Banks 2006).

İlişkisel kültürel kuram karşılıklı empati ve bağlantının şiddetten kaynaklanan travmatik durumların iyileşmesinde önemli olduğunu vurgulamaktadır. Deneyimlerini paylaşmak, diğeri için empati geliştirmek ve sağlıklı bağlantılar kurmak yönündeki çalışmaları ile şiddete maruz kalan kadınların iyileşmesinde ve güçlenmesinde önemli bir yere sahip olduğu değerlendirilmektedir (Comstock ve ark. 2011). Bu kuram şiddete maruz kalan kadınların ilişkilerinde uygun bağlantılar kurması ve bunu tanımlayabilmesinde daha çok kullanılmaktadır. İlişkilerini, ilişki kalıplarını ve kişisel imgelerini gözden geçirmelerinde destek sağlar. Bu yolla iyileşme ve gelişme sağlayıcı ilişkiler kurulabilir. Müdahalede otantik, ilgiye dayalı, değer gösteren ve empatik bir mesleki ilişki kurmak ve sürdürmek önemlidir. Kadının ilişkilerindeki davranışlarını bireysel olarak değerlendirmekten çok, ilişkisel bir bağlamda ele alması sağlanmalıdır. “Kendiniz ve önceki ilişkilerinizle ilgili gözlemlerinizi nelerdir?”, “İlişkilerinizde neye değer veriyorsunuz?” gibi soruların cevabı, kadının kendisi ve diğerlerine karşı empati göstermesi ve duygularını paylaşması için bir fırsat oluşturur (Comstock ve ark. 2011). Partneriyle bağlantıda olmayı istemenin normal, bağlantısızlıkla ilgili stratejilerinin geçerli ve bunları kendini korumak için kullandığı noktada kadını bilgilendirmek önemlidir. Profesyonelin, her ne kadar kadınların şiddet deneyimi olsa da, ilişkide kullandıkları işlevsel olmayan stratejilerin ilişkisel durumlarla ilgili olduğunu ve diğerleriyle bağlantı kurma isteğinin tüm insanların ortak arzusu olduğu hakkında içgörü kazandırması beklenmektedir (Brown McGriff ve Speedlin 2017).

Aşağıda, daha önce bilgisi verilen ve ilişkisel kültürel kuramın temel kavramlarından olan “bağlantısızlık, ilişkisel imgeler ile ilişkisel dayanıklılık ve ilişkisel cesaret”, şiddet bağlamında açıklanmaktadır.

Bağlantısızlık

Bağlantı, kişilerarası ilişkilerde karşılıklı empati ve güçlendirmeyi ifade etmektedir. Karşılıklı empati ilişkide her iki tarafında aktif olarak sorumluluk aldığı ve diğeriye karşı duyarlı olduğu bir yapıyı işaret etmektedir. Karşılıklı güçlendirme ise diğerin önemli ve değerli olduğu hakkındaki farkındalıktır. İlişkisel kültürel kuramcılara göre bağlantı içinde olmak kişilerin psikolojik sağlığı açısından önem taşımaktadır. Bağlantısızlık ise güçsüzlük ve yalnızlaşmaya neden olmaktadır (Brown McGriff ve Speedlin 2017, Jordan 1997, 2001). Şiddet, bağlantısızlığın en somut örneklerinden biridir ve kişinin sağlıklı bağlantı kurma yeteneğini zayıflatır (Gomez 2020). Bağlantısızlık, şiddetin fiziksel, psikolojik, cinsel ve diğer türlerinde ortaya çıkmaktadır. Örneğin takip etme, duygusal ihmâl, aşağılama ve ayrımcılık gibi şekillerde görülebilmektedir. Şiddet durumlarında ortaya çıkan söz konusu bağlantısızlıklar güç dengesizliğinin bir sonucu olarak acı verici sonuçlara neden olmaktadır (Brown McGriff ve Speedlin 2017).

Şiddete maruz kalan kadınlar kendilerini korumak için bazı bağlantısızlık stratejileri geliştirebilirler. Bu kapsamda şiddete maruz kalan kadınlarla çalışmalarda kadınların ilişki kurmaktan kaçınmak için kullandıkları bağlantısızlık stratejileri üzerinde durmak gerekir. “Bu istismar ilişkisinde sonuç olarak ne yaptınız?”, “İlişkilere genel olarak nasıl yaklaşırsınız?” gibi sorulara alınacak yanıtlar ile kadının ilişkilerinde geliştirdiği stratejilerin nasıl ilişkisel şemalara dönüştüğüne dair bir fikir de sağlanabilir (Hellemans ve ark. 2015, Brown McGriff ve Speedlin 2017). İlişkilerde bağlantıda olmayı istemek normaldir. Kadınlar diğerleriyle bağlantıda olma arzusu içinde olmalarına rağmen, bazen kendilerini bu bağlantıdan uzak tutacak stratejiler de geliştirebilir (Comstock ve ark. 2002). Merkezi ilişkisel paradoks olarak adlandırılan bu durum zarar verici ilişkilerden korunmak için geliştirilen bir stratejidir (Brown McGriff ve Speedlin 2017). Güvensizlik, suçluluk, utanç ve şüphe gibi daha önceki olumsuz deneyimlerin neden olduğu duygular, diğer insanlarla bağlantıda olmaktan kadını

uzaklaştırabilir. Bu nedenle kadınla yapılacak çalışmalarda merkezi ilişkisel paradoks, bağlantıda olma isteğinin normal olduğu, bağlantısızlıkla ilgili deneyimlerin kabul edilebilir olduğu ve bunları gelecekteki incinmelerden korunmak için kullandığı yönünde içgörü kazanması için kullanılabilir. Gelecekteki olumsuz deneyimler ve bağlantısızlıklardan kadını korumak için profesyoneller, kadının işe yaramayan savunma mekanizmalarını keşfetmesi, ilişkilerde daha fazla bağlantı için yeni yollar keşfetmesi ve yeniden düzenlemesi konusunda destek sağlayacaktır (Comstock ve ark. 2011, Brown McGriff ve Speedlin 2017). Bağlantısızlıkla ilgili stratejilerin düzenli olarak ortaya çıkarılması kadının ilişkisel beklentileri üzerinde etkide bulunacaktır. Bu sorular, kadının geri çekilme, izolasyon, suçluluk gibi sağlıksız stratejileri; otantiklik ve dinleme gibi daha sağlıklı stratejilerle yeniden çerçevelemesini sağlayacaktır. Bununla birlikte, terapötik ilişki sağlıklı bağlantı için örnek bir model olacaktır (Işık Terzi ve Ergüner Tekinalp 2013).

İlişkisel İmgeler

İlişkisel imgeler önceki ilişkilere dayalı olarak oluşturulan içsel yapı ve beklentilerdir. Bu deneyimler kadınların ilişkilerde kendilerine nasıl davranılmasını beklediği ve ilişkisel dinamikleri nasıl algıladığıyla ilgilidir (Hyden 2005). Deneyimlere bağlı olarak gelişen şemalar olarak da adlandırılabilir bu imgeler kadının benlik algısını, ilişkilerinin niteliğini olumsuz yönde etkileyerek geçmiş ilişkilerinde takılı kalmasına neden olabilir. Bu nedenle bahsedilen ilişkisel bağlantısızlıkları ifade eden şemaların değiştirilmesi her zaman kolay olmayabilir (Jordan 1997). Bununla birlikte çocukluk döneminde maruz kalınan ya da şahit olunan olumsuz şemalar ilişkilerdeki iyileşmenin önündeki önemli engellerden biridir (Banks 2006).

Şiddete maruz kalan kadınlar ilişkilerinde duygusal istikrarı sürdürebilmek için bağlantısızlığı bir strateji olarak kullanmaya başlar. Bu çerçevede kadının çocukluk döneminde tanık olduğu şiddet olaylarının partnerlerinin istismarcı davranışları için suçu kabul etmek ve konuşmaktan çekinmek gibi boyun eğici davranışlara yol açabileceğini kavraması sağlanabilir (Jordan ve Dooley 2000). Söz konusu bağlantısızlıkların çocukluk döneminden kaynaklanabileceği ve ilişkilerde bağlantıda olmak için kadının geliştirdiği stratejiler tartışılabilir (Işık Terzi ve Ergüner Tekinalp 2013). Böylece kadın diğer ilişkilerindeki bağlantı ve bağlantısızlıklar hakkında içgörü kazanarak yeni kuracağı ilişkilerde öğrendiği ilişkisel dinamikleri kullanabilir. Bağlantısızlık kadınların diğerleriyle ilişki kurma biçimi ve kendilerini algılamaları üzerinde etkisi olan ilişkisel imgeler geliştirmelerine neden olabilir. Bu doğrultuda şiddete maruz kalan kadınlar genellikle şiddet ve bağımlı ilişkileri devam ettiren ilişkisel imgeleri benimseyebilir (Brown McGriff ve Speedlin 2017).

İlişkisel Dayanıklılık ve İlişkisel Cesaret

Bireylerin sağlıklı gelişim gösterebilmesi için ilişkisel dayanıklılık geliştirmeleri önemlidir. Söz konusu dayanıklılık durumu bağlantısızlık sonrası bağlanmaya yönelebilmek ve yardım isteyebilme kapasitesi olarak açıklanabilir. Öte yandan cesaret, korku duyulan zamanlarda destek isteyebilme süreci olarak tanımlanmaktadır (Işık Terzi ve Ergüner Tekinalp 2013). Böylece cesarete ilişkisel bir boyut kazandırılmış olur. Bu nedenle şiddete maruz kalan kadınlarla yapılacak çalışmalarda kadının ilişkisel dayanıklılığını ve ilişkisel cesaretini artırmasına destek olunması işe yarayabilir.

Çalışmalar ilişkisel kültürel kuramın şiddete maruz kalan kadınların dayanıklılık ve güçlenmesini artırmada etkili olduğunu ifade etmektedir. İlişkisel dinamikleri ve toplumsal güç yapılarının etkisini kavramayı sağlayarak şiddete maruz kalan kadınların desteklenmesinde dönüştürücü bir etki sunmaktadır (Hellemans ve ark. 2015, Brown McGriff ve Stacy 2017). Bu çerçevede ilişkisel kültürel kuram, şiddete maruz kalan kadınlarla ilgili çalışmalara dahil ederek, kadınların işlevsel ve sağlıklı ilişkiler kurmalarını yönünde gereken desteğin sağlanacağı değerlendirilmektedir.

Sonuç

İlişkisel kültürel kuramın güç, ayrıcalık ve baskın rolleri ele alması bakımından feminist temelleri nedeniyle şiddete maruz kalan kadınlarla çalışmalarda etkili olduğu değerlendirilmektedir. İlişkisel kültürel kuram, şiddete maruz kalan kadınların ilişkisel imgeler, bağlantısızlık ve utanç gibi kavramların sağlıklı yaşam ve psikolojik gelişimi üzerindeki etkisini fark etmeleri ve buna yönelik içgörü kazanmaları açısından önemli bir yerde durmaktadır.

İlişkisel kültürel kuram sorunlara çevreyi de dahil ederek ayrımcılık, ötekileştirme, adaletsizlik gibi sosyal yapıdaki sorunların bireylerin psikolojik gelişimini doğrudan etkilediğine dair bir perspektife sahiptir. Bu ise söz konusu kuramı diğer kuramlardan ayıran önemli bir özellik olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca bu yaklaşım ilişkisel kültürel kuramın sosyal hizmet ile kesişim noktalarından birini oluşturmaktadır. Halihazırda

dezavantajlı gruplar başta olmak üzere tüm insanların insan haklarının korunması ve sosyal adaletin sağlanması da sosyal hizmetin özünü oluşturmaktadır.

Bu çalışmada ilişkisel kültürel kuram açıklanarak şiddete maruz kalan kadınlarla çalışmalardaki yeri ve önemi ortaya konulmuştur. Her ne kadar uluslararası literatürde ilişkisel kültürel kuramın şiddete maruz kalan kadınlarla kullanımına ilişkin çalışmalara rastlansa da, ulusal literatürde bu konuya yer veren çalışmanın bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu noktada hem literatüre katkı hem de şiddet alanında çalışan uygulayıcılara yol göstermesi amacıyla bu çalışma hazırlanmıştır. Kanıta dayalı yaklaşım çerçevesinde ilişkisel kültürel kuramın şiddete maruz kalan kadınlara uygulanarak etkisinin değerlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılabileceği önerilmektedir. Böylece Türk kültürü açısından da söz konusu kuramın değerlendirilmesine katkı sağlanmış olacaktır.

Kaynaklar

- Anyikwa VA (2016) Trauma-informed approach to survivors of intimate partner violence. *J Evid Based Soc Work*, 13:484-491.
- Asnaani A, Hofmann S G (2012) Collaboration in multicultural therapy: establishing a strong therapeutic alliance across cultural lines. *J Clin Psychol*, 68:187-197.
- Banks A (2006) Relational therapy for trauma. *Journal of Trauma Practice*, 5:25-47.
- Brown S, McGriff K, Stacy S (2017) Using relational-cultural theory to negotiate relational rebuilding in survivors of intimate partner violence. *J Creat Ment Health*, 13:136-147.
- Campbell E (2017) Critical race theory: A content analysis of the social work literature. *Journal of Sociological Research*, 9:50-60.
- Collins CC, Dressler WW (2008) Cultural models of domestic violence: Perspectives of social work and anthropology students. *J Soc Work Educ*, 44:53-74.
- Comstock DL, Duffey T, St. George H (2002) The relational-cultural model: A framework for group process. *The Journal for Specialists in Group Work*, 27:254-272.
- Comstock DL, Hammer TR, Strentzsch J, Cannon K, Parsons J (2011) Relational-cultural theory: A framework for bridging relational, multicultural, and social justice competencies. *J Couns Dev*, 3:279-287.
- Devis A, Aronoff N (2021) Relational cultural theory: The case of Monica. In *Discovering Theory in Clinical Practice A Casebook for Clinical Counseling and Social Work Practice*, 1st ed. (Eds RP Dealey, MR Evans):147-162. Cham, Springer.
- Frey LL (2013) Relational-cultural therapy: Theory, research, and application to counseling competencies. *Prof Psychol Res Pr*, 44:177-185.
- Gómez JM (2020) Trainee perspectives on relational cultural therapy and cultural competency in supervision of trauma cases. *J Psychother Integr*, 30:60-66.
- Gündüz Ö (2019) İlişkisel kültürel kurama dayalı programın üniversite öğrencisi kadınların flört şiddeti tutumlarına, çatışma çözümlerine, ilişkilerine etkisi (Doktora tezi). Ankara, Ankara Üniversitesi.
- Hancock A (2007) When Multiplication doesn't equal quick addition: Examining intersectionality as a research paradigm. *Perspect Politics*, 5:63 - 79.
- Hellemans S, Loeys T, Dewitte M, De Smet O, Buysse A (2015) Prevalence of intimate partner violence victimization and victims' relational and sexual well-being. *J Fam Violence*, 30:685 - 698.
- Hyden M (2005) "I must have been an idiot to let it go on": Agency and positioning in battered women's narratives of leaving. *Fem Psychol*, 15:169-188.
- Işık Terzi Ş, Ergüner Tekinalp B (2013) *Psikolojik Danışmada Güncel Kuramlar*, 7. Baskı. Ankara, Pegem Akademi.
- Jordan JV (1997) Relational development: Therapeutic implications of empathy and shame. In *Women's Growth in Diversity*, 1st ed. (Eds JV Jordan):138-161. New York, Guilford Press.
- Jordan JV (2001) A relational cultural model: Healing through mutual empathy. *Bull Menninger Clin*, 65: 92-103.
- Jordan JV (2000) The Role of mutual empathy in relational/cultural therapy. *J Community Psychol*, 56:1005-1016.
- Jordan JV (2010) *Relational-cultural Therapy*. Washington, DC, American Psychological Association.
- Jordan JV, Dooley K (2000) *Relational Practice in Action: A Group Manual*. Wellesley, MA, Stone Center.
- Jordan JJ (2022) *İlişkisel-Kültürel Terapi (Çeviri Ed. D Aksoy)*. İstanbul, Okuyan Us.
- Kelly E (2011) Relationship-centered counseling: A humanistic model of integration. *J Couns Dev*, 75:337-345.
- Kolivoski KM, Weaver A, Constance-Huggins M (2014) Critical race theory: Opportunities for application in social work practice and policy. *Fam Soc*, 95:269-276.
- Lloyd-Hazlett J, Allison MP, Duffey T (2016) The Impact Project: A relational cultural approach to combating bullying and interpersonal violence. *J Creat Ment Health*, 11:236-253.
- Miller JB (1976) *Toward a New Psychology of Women*. Boston, Beacon Press.

- Miller JB, Stiver IP (1997) *The Healing Connection: How Women Form Relationships in Therapy and in Life*. Boston, Beacon Press.
- Oakley MA, Addison SC, Piran N, Johnston GJ, Damianakis M, Curry J et al. (2013) Outcome study of brief relational-cultural therapy in a women's mental health center. *Psychother Res*, 23:137-151.
- Quinn A (2013) A Person-Centered Approach to Multicultural Counseling Competence. *J Humanist Psychol*, 53:202-251.
- Shepard D (2005) Male development and the journey toward disconnection. In *Diversity and Development: Critical Contexts That Shape Our Lives and Relationships* (Eds D Comstock):133-160. Belmont, Thomson Brooks/Cole
- Teater B (2020) *An Introduction to Applying Social Work Theories and Methods*, 3rd ed. London, Open University Press.
- Tseng W (1999) Culture and psychotherapy: Review and practical guidelines. *Transcult Psychiatry*, 36:131-179.
- Wood J T (2001) The normalization of violence in heterosexual romantic relationships: Women's narratives of love and violence. *J Soc Pers Relat*, 18:239-26.
- Yam FC (2021) İlişkisel kültürel kuram ve kavramlarının Türk kültürü açısından değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41:477-495.
- Yıldız Yüksel H (2023) Evli çiftlere yönelik ilişkisel-kültürel kurama dayalı ilişkisel yılmazlık programının geliştirilmesi (Doktora tezi). Gaziantep, Hasan Kalyoncu Üniversitesi.

Yazarların Katkıları: Çalışmaya önemli bir bilimsel katkı sağlandığı ve makalenin hazırlanmasında veya gözden geçirilmesinde yardımcı olduğu tüm yazar(lar) tarafından beyan edilmiştir.

Danışman Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Bu çalışma için finansal destek alındığı beyan edilmemiştir.

Not: Bu makalenin içeriği 23-25 Mayıs 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilen International Congress on Women in a Global World IV: Struggle for Equality (Hybrid Event) İstanbul Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Authors Contributions: The author(s) have declared that they have made a significant scientific contribution to the study and have assisted in the preparation or revision of the manuscript

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared.

Financial Disclosure: No financial support was declared for this study.

Acknowledgments: The content of this article was presented as an oral presentation at the International Congress on Women in a Global World IV: Struggle for Equality (Hybrid Event) İstanbul Congress held between May 23-25, 2024.